

[Larsen-Ledet]

gative og afvisende tone, ministeren anlægger på dette område.

Et andet spørgsmål er, hvor mange iværksættere vi har her i Danmark. Har vi 7.000 eller sådan noget årligt? Det, der er spørgsmålet for mig, er: hvor mange af dem er reelt nye? Hvor mange af dem er virksomheder, der er blevet omregistreret, har fået en anden selskabsstatus? Hvis vi kan tillade os at bruge USAs befolkningstal til sammenligning, skulle vi i Danmark have 12.000-15.000 nye iværksættere årligt. Derfor mener jeg, at vi er langt bagefter på det felt, og det mener jeg vi bør interessere os for, for iværksætterne er på masser af områder med til at tegne vores fremtid.

Industriministeren (Stetter):

Jeg vil gerne sige til hr. Dohrmann, at det er arbejdsministeren, som har nedsat et udvalg, og i arbejdet indgår en vurdering af, hvilke blokeringer der lovgivningsmæssigt og på andre måder er for en yderligere udbredelse af frivillige ordninger. Det må hr. Dohrmann have overhørt.

Hr. Rahbæk Møller mener, at tonen er skarpere i dag, end den har været ved andre debatter om industripolitiske redegørelser. Det er vi ikke enige om, og så kan vi vel ikke komme længere i den sag. Jeg synes, at tonen har været ualmindelig venlig og forstående.

Så siger hr. Rahbæk Møller, at der er risiko for en stigende katastrofe på området. Jeg forstår slet ikke udtrykket. Investeringerne stiger mere end nogen sinde, produktionen stiger mere end nogen sinde, eksporten stiger – ganske vist ikke tilstrækkeligt, og derfor kommer vi altså med et signal om, at vi er parat til at stimulere yderligere. Men genopretningen er dog i gang, og erhvervslivets ledere og medarbejdere har fået tillid til, at det nu nytter noget, og man kan ikke tale om en katastrofe i den forbindelse.

Må jeg sige til sidst til hr. Rahbæk Møller, at teknologirådet hører ind under industriministeriet. Teknologirådet og teknologistyrelsen er i allerhøjeste grad udfarende. De gør alt, hvad de overhovedet kan sammen med de teknologiske institutter for at vejlede vore virksomheder om, hvilke muligheder de har gennem hele vores teknologiprogram. Det har aldrig været meningen, at det er departe-

mentet og ministeren, der ligefrem skal være udfarende. Vi nævner det, når vi er ude at tale. Der gøres en professionel indsats, når det drejer sig om at markedsføre vore teknologifremmeordninger. Det er der mange inden for det teknologiske system der gør. Ud over institutterne har vi alle TICerne, som også gør alt, hvad de kan for at markedsføre disse ordninger.

Endelig må jeg sige til hr. Larsen-Ledet, at jeg ikke på noget tidspunkt har følt, at jeg anvender en forbitret tone. Jeg gjorde hr. Arne Jensen opmærksom på, at valgkampen er forbi, og derfor kan vi snakke stille og roligt om tingene. Jeg er helt klar over og forstår udmærket, at det radikale venstre vil genfremsætte forslaget fra januar-februar måned i år om, at man i stedet for tilskud laver en eller anden form for låneordning, og det må vi så se på igen. Sidste gang fik det kun det radikale venstres egne stemmer, medens ordningen med tilskud blev vedtaget. Det blev foreslået som led i andenbehandlingen, og det fik kun det radikale venstres egne stemmer.

Men jeg er til enhver tid parat til at forhandle med det radikale venstre, og det er altid en fornøjelse at forhandle med hr. Larsen-Ledet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 14:

Forslag til folketingsbeslutning om ikke-førstebrug af atomvåben.

Af Albrechtsen (VS) og Riishøj (SF) m.fl.
(Fremsat 8/10 85).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Forsvarsministeren (Engell):

Som det fremgår af bemærkningerne til forslaget, er det identisk med et forslag, som var til første behandling i folketinget den 1. marts i år. Forslaget svarer også i hovedtrækene til et forslag, som var til første behandling i folketinget den 22. marts sidste år.

[Forsvarsministeren]

Jeg skal sige, at regeringen fortsat ikke kan støtte forslaget til folketingsbeslutning om ikke-førstebrug af atomvåben, og baggrunden for regeringens holdning til forslaget er den samme som ved førstebehandlingen i marts i år og også i marts måned sidste år. Jeg kan derfor henvise til mine indlæg ved de tidligere behandlinger af forslaget i tinget, men skal dog kort repetere, hvad baggrunden for regeringens holdning er.

I bemærkningerne til forslaget er, som ved de tidligere fremsættelser, citeret fire amerikanske sikkerhedspolitiske eksperter, McGeorge Bundy, George F. Kennan, Robert S. McNamara og Gerald Smith, som fortalere for opgivelse af førstebrug af atomvåben. Forslagsstillerne undlader dog på ny at tilføje, at de fire forfattere i den artikel, de skrev om kernevåben og Atlantpagten, konkluderer, at en opgivelse af førstebrugspolitikken gør det nødvendigt at styrke alliansens konventionelle styrker. Det fremgår ellers helt klart af artiklen, at førstebrugsoptionen efter forfatternes opfattelse ikke kan opgives fra den ene dag til den anden, men at der derimod vil være tale om en langsigtet proces henimod en mere ligelig konventionel balance.

Man skal derfor ikke forvente øjeblikkelige resultater hverken gennem ensidigt afkald på førstebrugsoptionen eller ved hurtigt afsluttede internationale aftaler.

I den nye som i den forrige udgave af beslutningsforslagets bemærkninger citerer forslagsstillerne mig for under debatten i marts 1984 at have sagt, at »regeringen vil ... til enhver tid arbejde for, at antallet af atomvåben begrænses mest muligt, og at brug af disse våben aldrig bliver aktuel«. Jeg mener, at citatet er velvalgt, fordi det viser, at regeringen er ganske enig med forslagsstillerne i endemålet, men jeg må på ny erindre om, at det emne, vi her diskuterer, indeholder nogle principielle sikkerhedsaspekter, som er vitale for os selv og også for vores allierede.

Det er åbenbart, at afkald på førstebrugsmuligheden ikke vil være foreneligt med NATOs nuværende strategi. Regeringen kan ikke gå ind for ensidige skridt, der bryder med det allierede fællesskabs grundlæggende forsvarsprincip.

Folketinget har som bekendt nedsat et ad hoc-udvalg vedrørende dansk sikkerhedspolitik, hvor man på basis af Dyvigrapporten

bl.a. kan tage de problemer op til vurdering, som det foreliggende forslag indebærer. Regeringen finder det mest hensigtsmæssigt, at den videre debat sker i dette særlige udvalg.

Lad mig gentage, at regeringen ser det som sit mål at medvirke til, at der tilvejebringes en mere stabil Øst-Vest-situation på det militære område, der kan gøre det muligt for NATO at give afkald på førstebrugsoptionen på grundlag af en kontrollerbar international aftale, således som det også fremgår af den dagsorden, der blev vedtaget her i folketinget den 3. maj 1984. Man må se i øjnene, at det mål nok kun kan nås gennem en langsigtet og kompliceret proces.

Mens denne proces løber, må vi hele tiden være fuldt opmærksomme på enhver mulighed, der er for at mindske afhængigheden af atomvåben. En af de måder, hvorpå atomtærsklen kan hæves, er gennem en udjævning af den konventionelle ubalance i NATOs disfavør. Denne ubalance ser regeringen helst fjernet gennem våbenkontrollforhandlingerne, men den kan også ske ved at styrke NATOs konventionelle forsvar, f.eks. gennem udnyttelsen af teknologiske landvindinger. NATOs vedtagelse på ministermødet i maj i år om at styrke alliansens konventionelle forsvar ved en bedre koordination af NATO-forsvarsplanlægningen kan ses som et skridt i denne retning.

En ting må dog under alle omstændigheder indgå i enhver vurdering af førstebrugsmuligheden, og det er, at den strategi, NATO-landene i enighed har vedtaget, indtil nu har vist sig at være i stand til at dæmme op for enhver aggression eller trussel om aggression imod alliansens lande.

Endelig skal jeg denne gang som ved de tidligere behandlinger af forslaget her i folketinget minde forslagsstillerne om, at det ikke er NATO, der i dag eller på noget tidspunkt truer noget andet land, hverken med konventionelle eller med atomare våben. Alliansens regeringschefer og statschefer har som bekendt på det topmøde, der blev afholdt i Bonn i juni 1982, udtrykkeligt erklæret, at NATO aldrig som den første vil gribe til våben.

Jeg skal derfor, som jeg har gjort det de andre gange, afvise dette forslag.

Lasse Budtz (S):

[Lasse Budtz]

Jeg er sikker på, at alle husker, at 3. maj-dagsordenen pålægger regeringen at arbejde for en international aftale, herunder mellem NATO og Warszawapagten, om nej til førstegangsbrug af atomvåben, kernevåben af enhver art. Det er selvsagt stadig socialdemokratiets politik. Vi har derfor logisk nok sympati for intentionerne i dette forslag, der knytter sig til de forslag om samme emne, som blev fremsat tidligere på året og i 1984.

Det er også vores fornemmelse, at regeringen heller ikke på dette felt har gjort nok for at leve op til de forpligtelser, som 3. maj-dagsordenen pålægger regeringen. Sagen er i al sin enkelhed den, at det ikke skulle være nødvendigt at vedtage et beslutningsforslag som dette, når regeringen allerede har fået lignende pålæg i 3. maj-dagsordenen.

De rigtige steder for regeringsinitiativer i denne forbindelse må være NATO og De Forenede Nationer. Vi er enige med forsvarsministeren i, at der under alle omstændigheder må være tale om en langsigtet proces, også fordi det er indlysende, at regeringens og folketingets indflydelse er begrænset. Det skal ikke på nogen måde hindre Danmark i at tage stilling og præsentere folketingets opfattelse i de internationale organisationer. Det skal ikke hindre socialdemokratiet i at deltage i et opklaringsarbejde i forsvarsudvalget, men det forekommer os rimeligt, at en videre behandling af selve emnet foregår i folketingets midlertidige sikkerhedspolitiske udvalg, også fordi man derved kan behandle det i en større sammenhæng.

Regeringen bør altså klart markere folketingets holdning i FN's forskellige forsamlinger, men den politik, regeringen har præsenteret og vil præsentere i FN, især i generalforsamlingen, får vi jo mulighed for at diskutere ved en forespørgselsdebat, der foreløbig er fastsat til den 5. december.

Forsvarsministerens meget håndfaste opbakning bag NATOs strategi, der indebærer mulighed for førstegangsbrug af atomvåben, forekommer os, alt taget i betragtning, temmelig usmidig, især hvis man har 3. maj-dagsordenen i tankerne. Under alle omstændigheder vil gennemførelsen af Norden som atomvåbenfri zone ændre strategien for det nordiske område, og det er helt klart socialdemokratiets første option, uden at det skal hindre os i at arbejde for andre mål i forbindelse med afspænding og nedrustning.

Derimod er vi enige med regeringen i det synspunkt, at NATO er en forsvarspagt og derfor aldrig vil være den første til at gribe til våben. Det er også forudsætningen for dansk medlemskab. Men det er fristende i denne forbindelse at minde om tankerne om en ikke-førstebrugsdoktrin for det nordiske område under alle omstændigheder, således som det blev foreslået allerede i 1981 af bl.a. professor Nikolaj Petersen.

Dette understreger efter vores mening, at et nej til førstegangsbrug også på nationalt plan har været diskuteret meget længe. Det er en kendsgerning, at tanken har meget stor udbredelse i mange lande, sandelig også i Amerika. I den såkaldte Dyvigrapport taler man om sen anvendelse af atomvåben. Det er selvfølgelig bedre end en tidlig anvendelse, men det er ikke nok.

Jeg kan godt se logikken i den tankegang, der siger, at hvis man vil hæve atomtærsklen, må der gennemføres større lighed på de konventionelle våbens områder. Jeg har noteret mig, at forsvarsministeren ligesom socialdemokratiet naturligvis må foretrække en sådan lighed opnået ved hjælp af våbenkontrolforhandlingerne, formentlig især dem, der føres i Wien under betegnelsen MBFR.

Vi er nok uenige om omfanget af den manglende balance, fordi ministeren synes at ligge under for militærets temmelig trivielle sammenligninger: mand for mand, kampvogn for kampvogn, osv. Sagen er, at Østblokken af mange grunde ikke er stærk nok til at gennemføre et overraskelsesangreb, og at Vestblokken klart har et kvalitativt forspring på talrige felter på grund af den teknologiske udvikling.

Hvis man tænkte sig en konventionel oprustning på nationalt plan, ville opbakningen bag NATO-samarbejdet formentlig blive bragt i fare.

Vi foretrækker altså en viderebehandling i det sikkerhedspolitiske udvalg. Men hvis dette forslag – hvad det naturligvis må blive – bliver henvist til forsvarsudvalget, til et sagligt opklaringsarbejde, vil vi selvsagt deltage.

I øvrigt synes jeg, der er grund til at gøre opmærksom på, at topmødet i Genève, som må have berørt dette problem i forskellige forbindelser, nu er tilendebragt med et communiqué, der siger, at man agter at fortsætte forhandlingerne. Det er i hvert fald et godt resultat. Kunne der også ske en videreudvik-

[Lasse Budtz]

ling i retning af en international aftale om ikke-førstegangsbrug i forbindelse med den fortsatte dialog mellem supermagterne, ville socialdemokratiet absolut hilse det velkomment.

Vi glæder os over, at der i hvert fald synes at være en begyndelse på de kemiske våbens område. Det er bestemt ikke nok, set fra vores side, men at man fortsætter forhandlingerne på de øvrige områder, er dog i hvert fald tilfredsstillende.

(Kort bemærkning).

Thoft (SF):

Nu er min opgave ikke at drille hr. Lasse Budtz, men jeg kan alligevel ikke lade være med at sige, at nu synes jeg, forvirringen bliver total.

Sidste år på denne tid diskuterede man dansk modstand mod førstebrug af atomvåben. Socialdemokratiet endte med én holdning, og bagefter havde vi en forespørgselsdebat, hvor socialdemokratiet endte med en anden holdning.

Nu giver hr. Lasse Budtz udtryk for en, synes jeg, positiv modtagelse af forslaget, og det glæder jeg mig over. Men samtidig konstaterer jeg i dagens avis, at hr. Svend Auken i FN – hr. Svend Auken er socialdemokratiets repræsentant i FN for tiden – har afvist et resolutionsforslag, som forbyder førstebrug af atomvåben, fremsat af DDR, Cuba og Ungarn. Det gør han med tre begrundelser: for det første er kredsen af forslagsstillere ensidig – jeg kan ikke helt se, hvilken rolle det spiller. For det andet er han imod forslagets idé om, at atommagterne ensidigt skal erklære, at de ikke som de første vil bruge atomvåben. For det tredje vil socialdemokratiet hellere se forhandlinger et andet sted om noget helt andet.

Nu vil jeg godt, om hr. Lasse Budtz ville fjerne de tåger, jeg synes breder sig: hvad er socialdemokratiets holdning til førstebrug af atomvåben? Er det 3. maj-dagsordenen? Og hvorfor er socialdemokratiet så ikke i stand til i FN at tage stilling i overensstemmelse med 3. maj-dagsordenen?

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

For det første startede jeg faktisk med at gøre opmærksom på, at socialdemokratiets politik også på dette område er 3. maj-dagsordenen. Det kan der vist ikke være tvivl om at jeg gjorde.

For det andet ser socialdemokratiet gerne, at der opnås resultater på dette område, og det kan kun gøres ved internationale forhandlinger, som det også er blevet anvist i 3. maj-dagsordenen.

For det tredje har vi derfor indtaget den holdning i FN foreløbig at forsøge at opmuntre til bl.a. danske initiativer på dette felt. Hvor langt vi når med denne holdning, er det faktisk for tidligt at sige. Men vi tror, at der er mulighed for at inspirere til danske initiativer, og vi håber, at det kan gøres selv under den nuværende regering.

Denne udvikling er ikke afsluttet endnu, og det var derfor, jeg i denne forbindelse henviste til den kendsgerning, at vi i folketinget den 5. december skal have en forespørgselsdebat, som hr. Thofts parti har været med til at rejse, om dansk politik i FN.

Det er helt givet rigtigt af folketinget ved dets flertal at demonstrere holdningen til førstegangsbrug, altså en afstandtagen, som socialdemokratiet selvsagt deltager i. Men det er lige så givet, at dér, hvor der skal ske noget på dette felt, som anvist naturligvis må være i de internationale organisationer, hvor Danmark også kan gøre noget, bl.a. i FN, og på det felt afventer vi udviklingen lidt endnu.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Jo, men hr. Lasse Budtz er vel enig med mig, når jeg siger, at det efterlader et noget vaklende indtryk, når man kan konstatere, at socialdemokratiet og regeringen er enige om, at man bør stemme imod det forslag, som af Cuba m.fl. er fremsat igen i år på generalforsamlingen, og man mener, at det forslag teknisk set – det skal jeg ikke gå i detaljer med – har nogle uheldige sider, som gør, at man vil stemme imod det. Men på én og samme tid er der, i hvert fald efter hvad vi ved indtil nu, et totalt fravær af dansk indsats. Det er muligt, at der foregår noget, men vi har ikke fået nogen oplysninger om, hvorvidt der foregår noget.

[Albrechtsen]

Hr. Lasse Budtz må vel være enig med mig i, at hvis det er det, der står tilbage på nuværende tidspunkt, at man altså stemmer imod det forslag, der rent faktisk ligger på bordet, og regeringen intet har foretaget sig for f.eks. at tage initiativ til et andet og mere konstruktivt forslag, så bliver nettoresultatet faktisk meget beklageligt, nemlig at Danmark står tilbage uden at have markeret nogen vilje til at nå frem til en sådan aftale.

Derfor synes jeg, det må være det rigtige, at der bliver givet det signal herfra i dag til regeringen, at socialdemokratiet, VS osv. ønsker, at der skal ske noget også på denne generalforsamling; ellers kommer vi i den meget uheldige situation, som indtraf sidste år.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Hr. Lasse Budtz for en kort bemærkning, og derefter fortsætter vi ordførerrunden.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Det glæder mig, at hr. Albrechtsen kan se, at der helt klart er nogle mangler ved den dagsorden, vi taler om, fremsat af de tre kommunistpartilande DDR, Ungarn og Cuba. Vi er derfor enige på dette punkt, at der er nogle mangler ved den dagsorden, selv om intentionerne i dagsordenen er de samme som socialdemokratiets og folketingets flertals.

Vi er også enige med VS om, at der mangler en dansk indsats på dette område også i internationale organisationer. Det er helt evident af den simple grund, at der vitterlig intet er sket. Det var netop for at fremkalde, at der sker noget, forhåbentlig allerede på denne generalforsamling, at jeg sagde det, jeg sagde før.

Houe (KF):

Beslutningsforslag nr. B 14, som vi nu drøfter, svarer i alt væsentligt til tidligere af forslagsstillerne fremsatte forslag. Som før må jeg på det konservative folkepartis vegne tage afstand fra forslaget.

En af forudsætningerne for et ensidigt afkald på en eventuel førstebrug af nukleare våben er, at NATOs konventionelle styrke er stor nok til at modstå et angreb, og det er den konventionelle styrke ikke. Spørgsmålet

om eventuel førstegangsbrug af nukleare våben hører i øvrigt hjemme i en altomfattende sikkerhedspolitisk vurdering, og det ville være forhastet, om vi i et kort, følelsesladet snuptag vedtog noget for nationen bindende i denne sag.

I øvrigt er forslaget efter min opfattelse kun endnu et forsøg på at så splid i den vestlige forsvarsalliance. Det er min opfattelse, at sagen bør henvises til behandling i det særlige sikkerhedspolitiske udvalg, der behandler den slags emner.

Noget helt andet er, at førstebrug af nukleare våben aldrig kan blive aktuel i NATO-sammenhæng, medmindre NATOs medlemslande skulle blive angrebet. NATO er nu som tilforn en defensiv alliance.

Ivar Hansen (V):

Som det allerede er sagt, har forslag af stort set ligegyldende karakter tidligere været til behandling i tinget, og jeg kan henvise til, hvad venstres ordfører ved de tidligere lejligheder har givet udtryk for. Jeg kan i øvrigt ikke give min mening til kende på nogen bedre måde, end ministeren har gjort det. Jeg har ikke noget at tilføje. Jeg er helt enig.

Jeg synes i øvrigt, det er væsentligt for bedømmelsen af det forslag, vi behandler her, at de to partier, der har fremsat forslaget, jo er erklærede modstandere af Danmarks medlemskab af NATO. De er modstandere af og kan ikke se meningen med den sikkerhed for vores frihed, vi har i et fuldgyldigt medlemskab af denne forsvarsalliance med de forpligtelser, det giver, og de rettigheder, det giver. Det kan de to partier ikke se. Det er deres erklærede holdning at være imod det. Det er deres ret, men det er selvfølgelig også i det lys, vi andre tillader os at have vores holdning til det forslag, vi behandler her.

Jeg skal som andre sige, at folketinget jo sidste år ved denne tid vedtog en dagsorden, som pålægger os alle sammen at kulegrave vores sikkerhedspolitik i det særlige udvalg, der er nedsat herom. Det er et yderligere argument for, at der ikke er nogen særlig anledning til at behandle spørgsmål af denne karakter i form af forslag til folketingsbeslutning på nuværende tidspunkt.

Vi må helt afvise det foreliggende forslag, som det foreligger.

Thoft (SF):

Jeg kan ikke tilbageholde en kommentar til venstres ordfører, hr. Ivar Hansen. Nej, det er da rigtigt, at forslagsstillerne fra SF og VS ikke kan se noget formål med at skabe sikkerhed ved hjælp af atomvåben. Hvad er det, hr. Ivar Hansen vil forsvare med atomvåben? Og hvad er der tilbage af det demokrati og det folkestyre og den andelsbevægelse, som vi skulle forsvare? Hvad er der tilbage af det, når vi har brugt atomvåbnene? Nej, vi kan ikke se, at atomvåbnene på nogen mulig måde kan bruges til forsvar af noget som helst.

Atomvåben er en forbrydelse mod menneskeheden. Det er en forbrydelse mod menneskeheden at oplagre dem, det er en forbrydelse mod menneskeheden at øve sig i at benytte dem, og det er selvfølgelig også en forbrydelse mod menneskeheden at anvende dem. Så simpelt kan det siges. De generaler, der i anden verdenskrig planlagde Hitlers gaskamre, lavede det rene barnemad i forhold til de massemyrderier, som de samme generaler i dag planlægger på atomvåbenområdet.

Jeg vil godt spørge hr. Ivar Hansen én gang til: hvad er det for nogle værdier, vi er i stand til at forsvare ved hjælp af masseudryddelsesmidler? Hvad er det for et demokrati, hvad er det for nogle samfund, vi kan forsvare med de midler?

Så vil jeg vende mig til forslaget.

Formålet med forslaget er at tvinge regeringen til at handle konkret. Folketingets flertal har allerede den 3. maj 1984 pålagt regeringen at arbejde for en aftale om nej til førstegangsbrug af atomvåben, men regeringen har ingenting gjort. Ja, i FN var det endda sådan, at man sidste år stemte imod forslaget fra Cuba, Ungarn og DDR om forbud mod førstegangsbrug, på trods af at det udenrigspolitiske nævn's flertal dengang gav et andet råd. Det fremgik af folketingsdebatten den 7. december sidste år.

Nu kan jeg forstå på aviserne og hr. Lasse Budtz, at der tilsyneladende er sket en holdningsændring med hensyn til den måde, socialdemokratiet vil rådgive regeringen på i år, og det beklager jeg.

Problemet er, at den måde, regeringen fører folketingets sikkerhedspolitiske vedtagelse ud i livet på, er den totale passivitet, ind-

imellem endda med direkte benspænd. Formålet med dette forslag er altså at tvinge regeringen til at få fingeren ud og komme i omdrejninger.

Spørgsmålet er efter min mening højaktuelt. FNs generalforsamling behandler, som man ved fra aviserne, netop i disse dage et forbud mod førstegangsbrug af atomvåben, og dér er det vigtigt, at der kommer klare danske signaler.

Det har været fremført, at et sådant forbud vil være en papirvedtagelse, som ikke er noget værd, sådan må jeg da erkende det godt kan gå, men et forbud bør selvfølgelig følges op af supermagterne, så de ændrer sammensætningen af deres styrker i forreste række, frontstyrkerne. Det er netop i styrkerne i forreste række, risikoen for fejlbedømmelser er størst, risikoen for ikke-besluttet optrapning er til stede, for allerede i en kritesituation vil det være nødvendigt, at brugsretten til atomvåbnene bliver delegeret langt ned i de militære pyramider.

Et nej til førstegangsbrug kan altså være med til at mindske spændingen, mildne det politiske klima og fjerne dele af mistroen mellem Øst og Vest. Og når begge parter nervøst sidder med fingeren på aftrækkeren til de atomvåben, som hr. Ivar Hansen mener er med til at beskytte vores demokrati, så er vi faktisk alle sammen blevet mere usikre.

Formålet med dette forslag er altså ikke at ødelægge den vestlige forsvarsalliances sikkerhed eller troværdighed. Formålet er at gøre os alle sammen bare en lille bitte smule mere sikre.

Stinus (RV):

Det radikale venstre har tidligere givet udtryk for støtte til lignende forslag til folketingsbeslutning, og denne støtte kan jeg bekræfte i dag.

Set med det radikale venstres øjne er forslaget et forsøg på at få vedtaget en konkret udmøntning af noget af det, folketinget vedtog i sin 3. maj-dagsorden af 1984. Heri pålægges regeringen bl.a. at arbejde for en international aftale, herunder mellem NATO og Warszawapagten, om nej til førstegangsbrug af kernevåben af enhver art.

Det er akkurat, hvad dette forslag drejer sig om. Efter forslaget pålægges det regeringen at udfølge enhver anstrengelse for at få

[Stinus]

alle stater til ubetinget at give afkald på adgangen til førstebrug af atomvåben, at arbejde for en international aftale og som et første konkret skridt at stille forslag i NATO om, at NATO spiller ud over for Warszawa-pagten om at indgå en aftale om nej til førstebrug af atomvåben.

Efter det radikale venstres opfattelse er dette i allerhøjeste grad i overensstemmelse med 3. maj-dagsordenen og kan ikke, som det skete ved behandlingen af et lignende forslag den 1. marts i år, og som forsvarsministeren har gjort det igen i dag, afvises med, at noget sådant ikke vil være i overensstemmelse med NATOs strategi, eller at spørgsmålet behandles i det særlige sikkerhedspolitiske ad hoc-udvalg.

Tiden iler, og selv om vi nu har oplevet et topmøde mellem de to supermagter, som måske kan give anledning til forsigtige håb om et bedre klima mellem de to, er der fortsat brug for konkrete udspil. Der er måske i endnu højere grad brug for dem, for som præsident Reagan udtalte ved det afsluttende pressemøde i Genève i dag: »Ord alene gør det ikke, det drejer sig om handling«.

Det radikale venstre vil gerne være med til at opfordre regeringen til handling på dette konkrete område, i særdeleshed i NATO-sammenhæng, som en direkte opfølgning af 3. maj-dagsordenen.

Nør Christensen (CD):

Dr. phil. Bent Jensen, der, som man vil vide, er fra Odense, betegner i dag i Jyllands-Posten beslutningsforslag nr. B 14 som »cirkus på Christiansborg«. Nu har omtalte dr. phil. Bent Jensen for i Jyllands-Posten omtalt mig på en ganske speciel måde. Det skal jeg ikke bebrejde Bent Jensen. Jeg skal kun erklære mig meget enig i hans artikels indhold. Altså ros og anerkendelse fra min side til dr. phil. Bent Jensen.

Jeg kunne ønske mig, at andre som han var mere aktiv i debatten på den side af bordet. Det synspunkt fremfører jeg ikke mindst på baggrund af, at vort land den 19. november 1985 ved kommunevalget fik røde hunde, dog ikke over hele kroppen. Røde hunde går jo heldigvis over igen, og jeg vil da gerne benytte lejligheden til at udtrykke et stilfærdigt håb om, at sygdommen må forløbe så smertefrit som muligt. Jeg håber ikke, at pati-

enten kommer til at lide unødigt. Jeg erken-der dog, at perioden er fire år, men der er lys forude.

Det beslutningsforslag, vi har til forhandling, skal ses i forhold til kommunevalget. Det centrumborgerlige Danmark udgør forhåbentlig en stor del af de ca. 20 pct., som ikke stemte. Jeg nævner de 20 pct. for at komme op på det resultat, vi alle kender fra folketingsvalg. Jeg tror, der er mange centrum-borgerlige, der bitterligt fortryder, at de ikke stemte, fortryder, at de ikke gør som dr. phil. Bent Jensen, fortryder, at de ikke har været aktive nok i debatten, ikke mindst i den skrevne presse. Jeg skal derfor appellere til denne gruppe og til mange andre forsvarsvenlige om at være mere aktive, gerne meget mere aktive. Kun på den måde kan vi sikre os tilstrækkeligt mod det beslutningsforslag, vi her har til forhandling.

Beslutningsforslaget er en gammel cirkushest, ingen tvivl om det, og når man trækker en gammel cirkushest ind i manegen, kan den simpelt hen ikke lade være med at optræde, det er jo blevet en vane for den. Debatten i dag skal vise, om det bliver et sturt, sturt nummer. Men o.k., Sovjet er heller ikke smålig med erklæringer om både det ene og det andet. Men det er jo ikke nok med erklæringer og hensigter. Det viser stort set al historisk erfaring.

Må jeg gøre opmærksom på, især over for forslagsstillerne, at NATO er et hele. Ændringer kan efter centrum-demokraternes opfattelse kun ske ved at vurdere den samlede strategi. Hertil kommer spørgsmålet om den konventionelle side af sagen, hvor CD finder, at der kan blive klar slagside ved at vedtage beslutningsforslaget. Jeg finder grund til at advare imod dette.

Må jeg til hr. Lasse Budtz sige, at hans planer og tanker om Norden som atomvåbenfri zone lyder meget interessante, men var det ikke muligt at appellere til folketingets flertal om at starte med i en forsøgsperiode at erklære Skåne for atomvåbenfri zone? Når man har fået nogle erfaringer fra Skåne, kunne man overveje om nogle år at udvide zonen til et lidt større område, altså forudsat at man får forsøget til at udmønte sig i et positivt resultat.

Jeg tilslutter mig bemærkningerne om henvisningen til det sikkerhedspolitiske udvalg.

Albrechtsen (VS):

Betragtningerne om røde hunde kunne godt give anledning til at sige både det ene og det andet, men det er ikke så meget det, sagen drejer sig om. Jeg håber, at disse røde hunde vil bjæffe med fornyet og større styrke i fremtiden på baggrund af resultatet af kommunevalget.

Jeg vil starte med at sige tak til hr. Stinus for tilslutningen og også for hr. Stinus' understregning af nødvendigheden af konkret handling i forbindelse med det pålæg, regeringen fik i 3. maj-dagsordenen af 1984 om at gøre en indsats på dette område. Jeg er ganske enig med hr. Lasse Budtz, når han siger, at regeringen ikke har gjort nok. Faktisk kan man udtrykke det så enkelt, at regeringen ingenting har gjort. Det er ikke første gang, der er problemer med regeringens efterlevelse af de dagsordener, folketinget vedtager, men det bliver det ikke mindre beklageligt af.

FN-sagen, som flere har været inde på, synes jeg også ser ud til at kunne få et uheldigt forløb. Det vil efter min opfattelse være meget uheldigt, især når man sammenligner med folketingets dagsordener, hvis det, der står tilbage, er, at regeringen får lov til at stemme imod det eneste konkrete forslag i generalforsamlingen og der i øvrigt ingenting sker. Derfor er jeg meget glad for, at hr. Lasse Budtz så klart understregede, at der bør ske noget allerede på denne generalforsamling. Danmark bør gøre noget allerede på denne generalforsamling.

Jeg er nu ikke sikker på, at jeg vil give hr. Lasse Budtz ret i, at den resolution, der ligger fra cubansk side, er helt så elendig, som hr. Lasse Budtz vil gøre den til. Den er ingenlunde perfekt, det kan vi være enige om, men i mangel af bedre kunne den nu godt bruges, og det er stadig væk VS' opfattelse, at man burde stemme for den.

Men nu vel. Vi har hele tiden sagt, at kunne der laves et konstruktivt forslag – udenrigsministeren sagde sidste år, at det må være konstruktive forslag, det skal ikke være propagandaforslag – så synes vi, det ville være bedre. Så ville det sikkert også få bredere opbakning og tilslutning i generalforsamlingen, og det ville være godt.

Jeg synes, det er positivt, at der i dag faktisk ligger et signal fra partier, som udgør et

flertal i folketinget, om, at der bør ske noget konkret, der bør tages konkrete initiativer allerede på den nuværende FN-generalforsamling. Det må vi så håbe at regeringen lytter til, når det bliver sagt i denne debat. Vi vender tilbage til det under forespørgslen, men der skulle gerne fra regeringens side ske noget forinden.

En del har været inde på USAs og NATOs strategi, som ganske rigtigt står i vejen for at gennemføre et forbud mod førstebrug af atomvåben. Ministeren mente, at det var en forudsætning, at der skete en styrkelse af den konventionelle styrke i Vesteuropa, for at man kunne acceptere en aftale om forbud mod førstebrug.

Jeg er ganske enig med hr. Lasse Budtz, når det drejer sig om den helt, hvad skal vi sige, militære vurdering, man har i NATO-hovedkvarteret, at disse styrkemålsbetragtninger er vildt overdrevne. Der er ikke et sådant styrkeforhold på det konventionelle plan, at der ville kunne gennemføres, som hr. Lasse Budtz nævnte det, et overraskelsesangreb. Men rent bortset fra det er det, som hr. Thoft udtrykte det, ganske enkelt en forbrydelse at affyre disse atomvåben, jo da især som den første part, hvorved katastrofen udløses.

Jeg synes egentlig, det er forbløffende, at der er nogle, der kan gøre det til et forhandlingsobjekt at ville begå en forbrydelse. Det er det, ministeren vil gøre det til. Ministeren vil bruge adgangen til at begå denne forbrydelse som forhandlingsobjekt over for Warszawa-pagten. Derfor synes jeg, det er umoralsk. Det kan ikke moralsk forsvares at sammenknytte disse to ting i en forhandling.

Så vil jeg godt vende mig til det spørgsmål, som er rejst om Nordens og Danmarks placering i forbindelse med dette.

Ministeren sagde den 13. november, da vi havde en debat om NATOs kortdistance-atomvåben, at SACEUR, NATOs øverstkommanderende, får rådighed over a-våben i krigstid, men på en sådan måde, at brugen af atomvåben vil ske efter en politisk afgørelse på grundlag af konsultationer mellem alliancens regeringer. Det sagde ministeren.

Det hæftede jeg mig meget ved, for det er en forhåbning, ministeren kan have, men det er ikke noget, ministeren har nogen sikkerhed for. Det er jo således, at SACEUR er NATOs øverstkommanderende og har dér en

[Albrechtsen]

vis konsultationsforpligtelse, ikke en 100 pct.s konsultationsforpligtelse, for der er i de retningslinjer, der gælder i NATO, en undtagelsesbestemmelse, der gør, at USA og Storbritannien, hvis tiden og omstændighederne ikke tillader det, kan bruge deres atomvåben uden konsultation. Der er altså ikke nogen absolut konsultationsforpligtelse, men en hensigtserklæring om en konsultationsforpligtelse.

Dertil kommer, at SACEUR, Rogers, som øverstbefalende for de amerikanske styrker i Vesttyskland har en kommando, som er uafhængig af NATO-myndighederne, og hvor han refererer direkte til den amerikanske præsident, og hvor han uden konsultationsforpligtelse kan affyre de amerikanske atomvåben i Vesttyskland på ordre fra præsidenten. Hverken forsvarsministeren eller den danske statsminister og da slet ikke det danske folketing vil i den situation, »hvis tiden og omstændighederne ikke tillader det«, som det udtrykkes, blive hørt.

Og hvad endnu værre er: det gælder også, når man ser på den flyforstærkningsaftale, som blev indgået i 1976. Ifølge den flyforstærkningsaftale er kommandoforholdene sådan, hvad forsvarsministeren vil kunne bekræfte, at amerikanerne bevarer den operative kommando over de fly og de våben, som tilhører de fly, som kommer ind i landet i den forbindelse. Det betyder, at disse officerer – stadig væk med den konsultationsforpligtelse, jeg lige har beskrevet, eller rettere sagt: den mangel på konsultationsforpligtelse – vil komme ind i landet, hvis forstærkningerne kommer her, og på præsidentens ordre, uden at den danske regering og det danske folketing blandes ind i sagen, affyre disse atomvåben.

Hvis forstærkningerne i en krisesituation eller en krigssituation kommer til Danmark, vil situationen altså være den, at den første anvendelse af atomvåben meget vel kan tænkes at komme til at foregå på dansk territorium uden den danske regerings og det danske folketings godkendelse af noget sådant.

Det synes jeg er forhold, som i allerhøjeste grad gør denne diskussion til en meget konkret forpligtelse for alle danskere at tage stilling til på en helt anderledes ansvarlig måde, end vi hidtil har set regeringen arbejde med denne sag – eller rettere sagt: set regeringen sylte denne sag.

Jeg håber, at udvalgsarbejdet vedrørende forslaget vil føre til, at vi får nøje præciseret, hvis ikke den tekst, som ligger i beslutningsforslaget, kan gå igennem, at nu skal der for det første ske noget konkret til efterlevelse af 3. maj-dagsordenen, og for det andet får præciseret, hvad det er for skridt, regeringen skal foretage. Jeg går ud fra, at flertallet her i folketinget kan være enig med mig, når jeg siger, at der må være en frist for, hvor længe regeringen kan få lov til ingenting at foretage sig på dette punkt. Der må være en frist, og den må efter min opfattelse være meget, meget kort.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til forsvarsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 17:

Forslag til folketingsbeslutning om forbud mod kemiske og bakteriologiske våben.

Af Albrechtsen (VS) og Hanne Thanning Jacobsen (SF) m.fl.

(Fremsat 8/10 85).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Forsvarsministeren (Engell):

Da det foreliggende forslag, bortset fra et enkelt nyt punkt, er en genfremsættelse af et forslag fra sidste folketingssamling, skal jeg nøjes med at fremføre et par hovedbetragtninger og i øvrigt henvise til mit indlæg ved første behandling af forslaget for et år siden.

Målet for regeringen er selvsagt at få fjernet alle kemiske våben derved, at der etable-